

Prof. Éric Debarbieux – President de l'Observatori Internacional de la Violència a l'Escola – Universitat Paris-Est Créteil

MILLORAR EL CLIMA ESCOLAR: PER QUÈ I COM?

QUÈ ÉS EL «CLIMA ESCOLAR»?

Una combinació de diversos factors, per exemple: **Janosz et al. (1998)** proposen una tipologia que inclou 5 climes diferents: *clima relacional*, *clima educatiu*, *clima de justícia*, *clima de pertinença* i *clima de seguretat*.

- ✘ «El clima organitzatiu és un conjunt de característiques internes que fan que una organització sigui diferent d'una altra i que influeixen en el comportament dels seus membres. De manera més específica, el clima escolar és una qualitat relativament present a tota l'escola i que n'afecta els membres, que descriu la percepció col·lectiva d'un comportament i que determina la seva actitud i el seu comportament a l'escola» (Hoy i Miskel, 1996, a Sweetland i Hoy, 2000, p. 705).

UNA COMBINACIÓ D'EFECTES

× Efecte centre

× Efecte aula

× Efecte professorat

DUES PREGUNTES CABDALS

1: Tenint en compte que certs aspectes de la inferioritat socioeconòmica només poden evolucionar a llarg termini, la importància de la inferioritat socioeconòmica fa sorgir una pregunta cabdal per als responsables: quin paper poden tenir tant la política educativa com els centres per tal de millorar els nivells d'èxit i de fomentar la igualtat d'oportunitats? (OCDE,2003)

LA SEGURETAT A L'ESCOLA

2: El clima escolar pot canviar (protegir o empitjorar) l'exposició de l'alumnat i del personal a la violència escolar i a l'assetjament? O hi ha una fatalitat social vinculada a l'exclusió socioeconòmica?

1: L'EFECTE SOBRE L'APRENTATGE

PISA I EL CLIMA ESCOLAR

- ✘ Una definició molt limitada: estudia poques variables

- ✘ Resultats encoratjadors:

L'informe PISA «fa pensar que l'escola realment pot establir la diferència. El rendiment dels centres i de l'alumnat és superior si hi predomina la disciplina i si l'alumnat està motivat i se sent implicat. A partir de les nostres anàlisis arribem a la conclusió que l'escola no només ha de vetllar per aplicar tècniques educatives favorables, sinó que també ha d'oferir un entorn adient per mantenir bones relacions entre professorat i alumnat» (OCDE 2008).

LA IMPORTÀNCIA DE COMBINAR CLIMA ESCOLAR I VARIABLES SOCIOECONÒMIQUES

- ✘ L'efecte que s'aconsegueix quan també es té en compte l'estatus socioeconòmic de l'alumnat i dels centres és elevat. El percentatge que determina aquest efecte combinat arriba al 29% a Espanya i al 49% a Bèlgica (OCDE 2008).

UN EFECTE ACUMULAT DE PROP DEL 30%

- ✘ Les unitats incloses al centre (aula, professorat) són les que provoquen un impacte més important. Segons el context, la variació en els resultats escolars que determinen les característiques de les unitats més petites és d'entre un 12 i un 30%, mentre que per a les escoles és d'entre un 2 i un 15% (Brault, 2004).

RECERQUES SOBRE L'ESCOLA EFICAÇ

- ✘ Característiques comunes de les escoles eficaces (anàlisi del tema de Teddlie i Reynolds (2000)):
 - 1) Lideratge eficaç (actitud ferma i enfocament participatiu per part del director)
 - 2) Eficàcia del professorat
 - 3) Èmfasi en l'aprenentatge
 - 4) Cultura escolar positiva
 - 5) Expectatives altes pel que fa als comportaments i als resultats de l'alumnat
 - 6) Drets i deures de l'alumnat
 - 7) Avaluació regular del progrés en tots els àmbits
 - 8) Formació del personal de l'escola
 - 9) Implicació de pares i mares

- ✘ En resum, la disciplina, la justícia, les ganes d'assolir l'èxit i la confiança en l'alumnat són trets destacats tant de les escoles eficaces com del professorat eficaç (Brault, 2004).

CONCLUSIÓ 1:

- ✘ Les recerques dutes a terme demostren que el clima escolar té una relació significativa amb els resultats escolars de l'alumnat, tot i que no tot ve determinat pel clima escolar...

2: CLIMA ESCOLAR I VICTIMITZACIÓ

FALSES PROVES DE LA VIOLÈNCIA A L'ESCOLA

- ✘ Violència a l'escola: una violència «exterior»?
- ✘ Violència a l'escola i successos

CONSEQÜÈNCIES DE LA VIOLÈNCIA ESCOLAR

- ✘ Conseqüències acadèmiques
- ✘ Conseqüències en termes de salut mental
- ✘ Conseqüències en termes de seguretat pública

SEMPRE HI HA MÉS D'UNA CAUSA

- ✘ La violència no només té una causa. Un factor aïllat no suposa mai una explicació suficient del fenomen.
- ✘ *The Cambridge Study in Delinquent Development* (Farrington, 1997) demostra que el percentatge de joves acusats de violència arriba a menys d'un 3% en joves sense factors de risc i fins a un 31% per als qui combinen quatre factors de risc.
- ✘ La tendència actual consisteix a demostrar que els factors escolars són especialment determinants (Benbenishty i Astor, 2006; Debarbieux, 2006).

L'EFECTE «CENTRE» O LA IMPORTÀNCIA DEL «LLOC»

Víctimes de xantatge

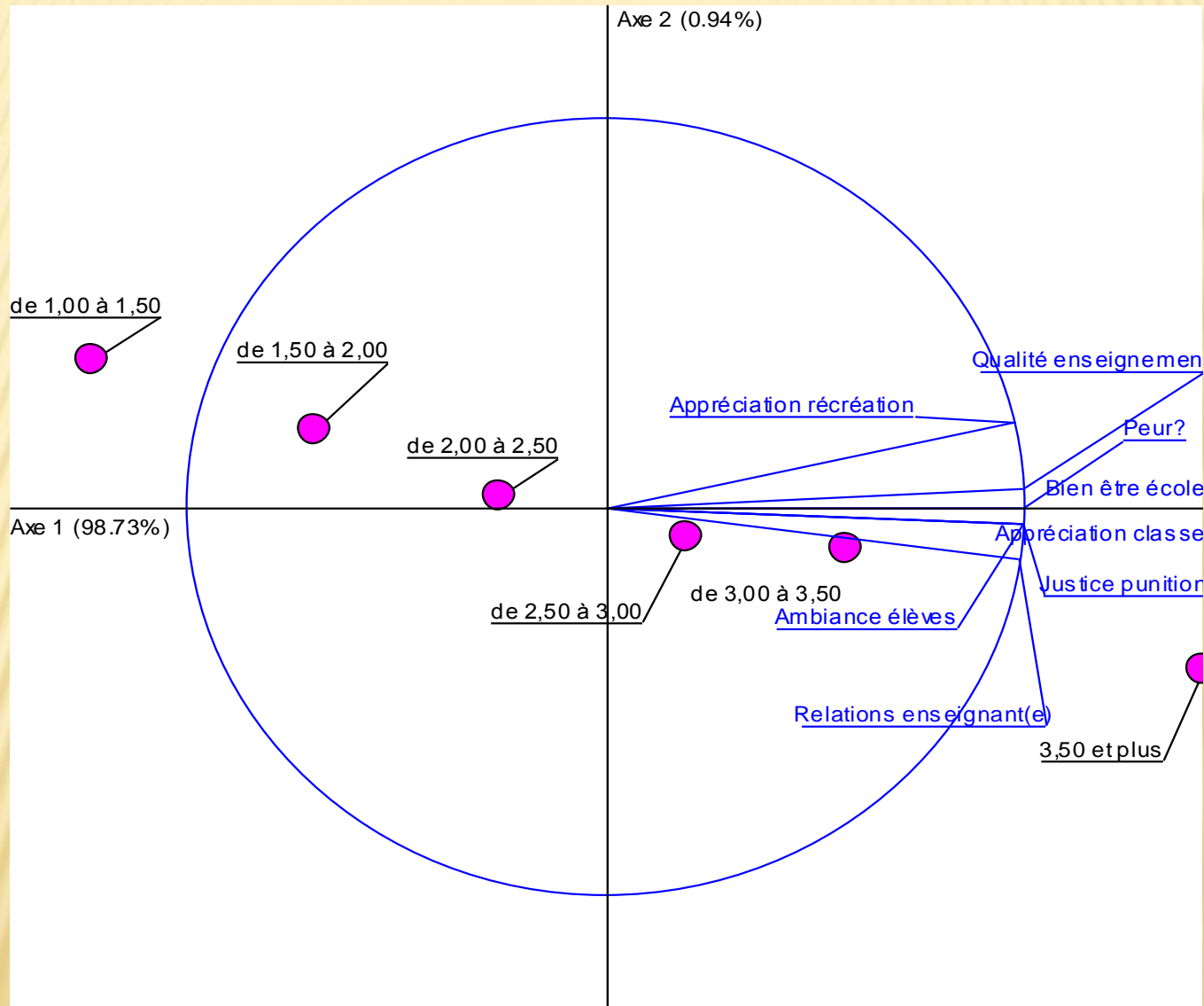
- ✓ Mitjana de víctimes: **8,4%**
- ✓ Percentatge més baix: **3,9%**
- ✓ Percentatge més alt: **15,3%**

Agressors

- ✓ Mitjana d'agressors: **10,1%**
- ✓ Percentatge més baix: **4,5%**
- ✓ Percentatge més alt: **15,8%**

CLIMA ESCOLAR I VICTIMITZACIÓ

- ✘ Una gran correlació amb la victimització de l'alumnat i dels adults
- ✘ Una gran correlació amb l'assetjament escolar: esfondrament de les representacions de l'escola (conseqüències psicològiques, acadèmiques i socials)

EL CENTRE CONTRA EL GRUP?

- El risc d'esdevenir víctima d'una extorsió en grup és 95 vegades més alt per a les víctimes d'un assetjament greu i 115 vegades més per a les víctimes d'un assetjament molt greu, que no pas per a l'alumnat que no és víctima d'assetjament.
- Com més gran és l'índex d'assetjament, més causat per part d'un grup és aquest assetjament: això fa que l'assetjat associï cada categoria de victimització a una universalització d'aquesta victimització.

ELEMENTS ESSENCIALS PER A L'ACTUACIÓ

- ✘ El sisè manament: treballar l'acollida, la convivència, l'estabilitat, la gestió de la crisi, els plans individuals d'intervenció
- ✘ Exclusió: composició de les aules, exclusió escolar
- ✘ Justícia escolar: cap a la justícia reparadora
- ✘ Formació? Quina formació? Per què formar-se?

PRINCIPIS D'ACTUACIÓ

- ✘ Principi 1: Lluitar contra la solitud de les víctimes: fomentar la utopia fraterna.
- ✘ Principi 2: Els agressors tenen dret a canviar de comportament: no us hi heu de conformar! Això és la llibertat...
- ✘ Principi 3: No deixeu passar el temps: lluitar a favor de la prevenció.
- ✘ Principi 4: La qualitat d'un sistema educatiu o d'una escola no pot ser superior a la del seu personal: formació per damunt de tot!
- ✘ Principi 5: Lluitar contra tota discriminació! Això és la igualtat.

JANUSZ KORCZAK

«No oblideu mai com batega el cor d'un infant atemorit»

- Observatori Internacional de la Violència a l'Escola:
debarberic@aol.com

- www.ijvs.org (lloc web de l'*International Journal on Violence and Schools*)

